

Naturvernforbundet
i Oslo og Akershus

Østmarkas Venner

Norges vassdrags- og energidirektorat
Postboks 5091, Majorstuen
0301 Oslo
uttalelse@nve.no

Deres ref.: 201708079-94

Oslo, 15. januar 2023

Liåsen transformatorstasjon, tilleggsutredning - Felles høringsvar fra Østmarkas Venner, Naturvernforbundet i Oslo og Akershus, og i Oslo sør

Innledning

Østmarkas Venner (ØV) og Naturvernforbundet i Oslo og Akershus (NOA) og lokallaget i Oslo sør viser til endringsforslaget som ble sendt på høring 8. desember 2022 med frist 15. januar 2023. Vi viser videre til vårt felles høringsvar datert 21. mars 2021 og annen korrespondanse i saken. Vi takker for muligheten for å uttale oss om planene for etablering av en ny transformatorstasjon og tilhørende ledningsnett ved Liåsen. Dette er en svært viktig sak for våre drøye 15 800 medlemmer.

Om våre foreninger

Østmarkas Venner (ØV) med sine 4200 medlemmer har som formål å bidra til å bevare Østmarka som natur- og friluftslivsområde for dagens og kommende generasjoner. ØV skal blant annet arbeide for å bevare markagrensa og ta vare på Markas innhold, ved å hindre inngrep som forringer Østmarka som naturområde. Østmarkas Venner er opptatt av å hegne om det enkle, uorganiserte friluftslivet. Vi er høringsinstans for saker som angår Østmarka, og får regelmessig tilsendt saker på høring fra relevante instanser.

Naturvernforbundet i Oslo og Akershus (NOA) med om lag 11 600 medlemmer arbeider for å verne naturen og sikre livsmiljøer, slik at menneskelig virksomhet ikke overskrider tålegrensene i naturen. NOA arbeider for et samfunn der menneskene lever i harmoni med naturen. Dette er et samfunn hvor livsgrunnlaget og livsmangfoldet er sikret for framtidige generasjoner, og hvor naturens egenverdi legges til grunn for arbeidet med å øke menneskers respekt for og kjærlighet til liv og landskap.

Om gode høringsprosesser

Høringsinstituttet er en svært viktig del av de demokratiske prosessene i Norge. En høring gir befolkningen mulighet til å gi innspill i saker som påvirker deres nærmiljø og dagligliv. Høringsinstituttet gir grunnlag for medbestemmelse og samfunnsengasjement hos borgerne. Høringsinstituttet bidrar til at byråkratiet og politisk valgte organer treffer avgjørelser på bakgrunn av godt opplyste saksfremlegg, hvor fordeler og ulemper ved ulike tiltak kommer frem. En høring legger til rette for at den som skal arbeide med saken får økt kunnskap og blir klar over motforestillinger ved forslag på et tidlig tidspunkt. En god høringsprosess motvirker også klager.

Vi bemerker at saker som gjelder bygging innenfor markagrensen berører mange mennesker på en veldig negativ måte. I en slik sak er det etter vår mening ekstra viktig at det legges opp til gode prosesser som sørger for at befolkningen oppfatter at de har fått si sin mening, noe som i den senere tid har vært gjentatt til det kjedsommelige av nær sagt samtlige politiske partier, særlig i forbindelse med saker om kraftutbygging. Vi er derfor forundret over at NVE sender saken på høring med en frist på seks uker, hvorav to utgjør julehøytiden. Dette gjør det svært vanskelig for frivillige organisasjoner som våre å rekke å gi en god og gjennomarbeidet uttalelse. Vi arbeider for tiden med flere store høringer som har frist i januar. Av denne grunn blir uttalelsen i stor grad summarisk, noe vi sterkt beklager.

Om bruken av Marka

I løpet av ett år bruker over 80 prosent av Oslos befolkning Oslomarka, og på store utfartsdager kan antall mennesker som bruker Oslomarka være opp mot 100 000. Innbyggerne i Østensjø, Nordstrand og Søndre Nordstrand bydeler i Oslo kommune (om lag 140 000), samt i Ski og Oppegård (om lag 57 000) sokner naturlig til den delen av Østmarka som blir berørt av en ny transformatorstasjon og tilhørende ledningsnett. I undersøkelser knyttet til bruk av Marka sier nærmere 90 prosent av brukerne at de er opptatt av å oppleve uberørt natur, stillhet og ro. Dette legges også til grunn for Oslo kommunes forvaltning av kommunens skoger.

For denne søknaden er det også av betydning at det foreligger omfattende utbyggingsplaner for Gjersrud/Stensrud-området. Områdene som berøres vil dermed også være viktig turterreng for inntil 30 000 nye innbyggere når byggeplanene realiseres. Verneområdet Spinneren ligger nær opp til det berørte området, og med unntak av kraftledningen som går i utkanten, er dette et forholdsvis inngrepsfritt område. Planene ligger også helt inntil den vedtatte friluftsparken på Grønmo. For ytterligere informasjon om betydningen av Østmarka viser vi til vår felles uttalelse fra 21. mars 2021.

Nærmere om endringsøknaden

Vi viser til NVEs oppsummering av saken, og gjengir saksgangen de siste to årene.

I endringsøknad i 2020 besluttet Statnett å kun konsesjonssøke et justert alternativ A og trekke alternativ B. Elvia søkte nå om en ny 132 kV luftledning fra overliggende nett helt frem til ny stasjon. NVE gjennomførte offentlig høring av søknadene i perioden januar– mars 2021. Oslo kommune fremmet innsigelse mot alternativ A i sin uttalelse.

NVE ba i brev av 16.12.2021 Statnett og Elvia om å vurdere og eventuelt konsesjonssøke alternativ B på nytt. NVE ba Statnett og Elvia om å utrede og beskrive alternativ B på en slik måte at alternativet lar seg sammenligne med alternativ A med hensyn til kostnader, omfang av anleggsarbeider og virkninger for omgivelsene. Dersom Statnett/Elvia ikke omsøkte alternativ B på nytt, stilte NVE krav om at de begrunnet dette skriftlig med en redegjørelse for hvorfor alternativet er vesentlig dårligere enn alternativ A.

I forbindelse med høring av endringsøknaden og tilleggsutredningen ønsker NVE innspill på bl.a. følgende:

- Hva mener du/dere om Statnetts planer?
- Er konsekvensene godt nok utredet?
- Forslag til justeringer av planene for å redusere eventuelle negative virkninger av tiltaket

Organisasjonenes merknader

1 Hva mener vi om Statnetts planer?

Våre foreninger er i utgangspunktet – både av hensyn til friluftslivet og naturmiljøet – motstandere av inngrep i Østmarka, også de inngrep som etter markaloven har unntak fra byggeforbudet. Vi motsetter oss derfor på det sterkeste at en enorm trafostasjon og nye kraftledninger blir anlagt i Marka. Vi understreker samtidig at vi er fornøyde med at alternativet med omfattende anlegg ved Trollvannene lenger inn i Marka er skrinlagt. Et slikt alternativ ville vært en katastrofe for Østmarka og ville utvilsomt gitt opphav til meget store konflikter.

Vi har i to omganger, senest i 2021, gått imot alternativ A nord på Liåsen ved Grønmo. Dette vil medføre store inngrep, bli liggende høyere i terrenget og ligge helt inntil og bli svært synlig fra Grønmo friluftspark og innfallsporten til Østmarka. Det ødelegger dessuten den eneste stien fra bebyggelsen og Klemetsrud skole til Grønmo og Østmarka. Deler av hundremeterskogen på Liåsen blir ødelagt for å gi plass til trafostasjonen og sikkerhetsgjerdet.

Vi beklager derfor sterk at Statnett fastholder at alternativ A skal benyttes. Vi viser til vår høringsuttalelse av 21. mars 2021 og fastholder argumentasjonen som fremkommer der. Vi kan ikke se at det fremkommer nye opplysninger om virkningene for friluftslivet som innebærer at saken bør vurderes annerledes. Vi er noe forundret over at Statnett synes å mene seg bedre posisjonert til å bedømme virkningene henholdsvis alternativ A og alternativ B har for det lokale friluftslivet, enn både Oslo kommune og de store frilufsorganisasjonene som har sitt virke i området.

2 Er konsekvensene godt nok utredet?

Vi synes at de svært negative virkningene for friluftsliv og naturopplevelse fortsatt er både undervurdert og underkommunisert, tatt i betraktning de store brukerinteressene i området. Konsekvensene for barn og unge er heller ikke utredet, og utredningen som lå til grunn for søknaden i 2017 og 2021 inneholdt ikke konsekvensutredning for Grønmo friluftspark hvilket endringssøknaden fortsatt bærer sterkt preg av. Vi mener derfor fortsatt at konsekvensene for friluftslivet på Liåsen og i Østmarka er underkommunisert i endringssøknaden og at konsekvensene for Grønmo friluftspark fortsatt IKKE er utredet.

Vi kan ikke se annet enn at Statnetts beskrivelse av virkningen både for befolkning og friluftsliv inneholder flere faktiske feil. Vi understreker punktvis følgende viktige forhold:

- Ved valg av alternativ A må det påregnes at virkningen av trafostasjonen og kraftledning samlet sett innebærer at Liåsen, som i dag er et naturskjønt og høyt skattet nærturterreng, blir ødelagt som friluftslivsområde. Ikke bare vil store deler av åsen bygges ut, men stasjonen vil rase så høyt i terrenget at den blir synlig fra sentrale deler av åsen. Det samme gjelder kraftledningen.
- Vi mener de negative konsekvensene alternativ B har for friluftslivet er mindre enn Statnett gir inntrykk av, idet de umiddelbare nærområdene til dette alternativet i liten grad benyttes til friluftsliv (Det er en myrlendt sump med en traktorvei).
- Statnett hevder videre at alternativ B vil få "langt større negative konsekvenser for langt flere berørte". Vi kan ikke forstå annet enn at opplysningene Statnett gir, er feilaktige. Alternativ A medfører at et stort antall mennesker, i et område som fremstår som en liten bydel, i realiteten mister hele sitt nærturterreng idet Liåsen må anses tapt som

friluftslivsområde. Alternativ B innebærer at et fåtall boliger i en periode får belastende anleggstrafikk. Noen hytteeiere vil kunne få visuelle ulemper som dog vil avhjelpest av vegetasjon. Alternativ A har også langt større ulemper for det alminnelige friluftslivet idet Grønmo innfallsport er en av de aller mest benyttede innfallsporene i Østmarka. Innfallsporten Godheim/Grønmoveien er langt mindre benyttet, blant annet er det nesten ikke parkering. Statnett synes å legge til grunn at de er likeverdige og har like stor betydning.

- Statnett peker på at "inngrepene og synlig industri bli mer samlet på Grønmo i alternativ A enn i alternativ B". Statnett synes ikke å ha satt seg inn i reguleringsplanen for Grønmo. Grønmo er regulert til "friluftspark" hvor tanken er at det skal opparbeides et friluftsområde for et stort antall mennesker. Parken skal ha et læringsområde for gjenbruk mv i tilknytning til RENs anlegg. Videre skal det legges til rette for aktiviteter for den delen av befolkningen som ikke har et tilbud i den organiserte idretten. Området har i seg mulighet til å bli nyskapende og kan, ved en vellykket utbygging, bidra til økt aktivitet for den delen av befolkningen som i dag er mindre fysisk aktiv. Dette er en uttalt politisk målsetning. Å samle industri på hver side av det planlagte parkområdet vil gjøre det vanskelig å lykkes med å gjøre området til et attraktivt friluftslivsområde. Alternativ B påvirker ikke på samme måte selve Grønmo.
- Vi er heller ikke enig i at en kabeltrase over Liåsen vil være mer negativt for friluftslivet enn kraftledning, idet den visuelle virkningen av kraftledningen både i det åpne området på Grønmo og i Liåsen nødvendigvis vil bli svært stor.

3 Forslag til justeringer av planene for å redusere eventuelle negative virkninger av tiltaket

Vi tar til etterretning at Oslo kommune har trukket sin innsigelse. Vi har merket oss at Oslo kommune har fremholdt at det blir svært viktig å sørge for gode avbøtende tiltak.

Dersom alternativ A mot formodning velges vil omfattende avbøtende tiltak være avgjørende for ikke å ødelegge friluftsparken på Grønmo, og for ikke å skjemme utsynet fra nærområdene i Marka. Som nevnt planlegges bygningsmassen til Oslo kommunes REG-etat med bygningsmaterialer av høy kvalitet og med grønne tak. ØV mener det må være en klar forutsetning for dette alternativet at transformatorstasjonen legges så lavt i terrenget som overhodet mulig, gis en utforming av svært høy kvalitet (for eksempel en kledning som etterligner trematerialer) og som minst svarer til den planlagte bebyggelsen hos REG. En klar forutsetning må også være at atkomsten til transformatorstasjonen ikke ødelegger for planene i friluftsparken.

Dersom alternativ B velges, bør det også stilles strenge krav til bygningenes materiale og kvalitet. Bygningene bør gis en utforming som gjør at de i størst mulig grad går i ett med naturen rundt. Vi mener i tillegg at enkle avbøtende tiltak vil kunne være svært effektive for å redusere ulempene for friluftslivet ved selve bygningsmassen. Skogholtet øst for transformatorstasjonen må bevares, og det vil være viktig å vurdere ytterligere beplantning med stedegen vegetasjon. Det er videre av sentral betydning at bekkeløpet ivaretas på en måte som gjør at naturmiljøet og opplevelsesverdien av bekken opprettholdes eller styrkes.

Vi mener også at kraftledningene så langt som overhodet mulig må legges i bakken og ikke i luften. Selv om dette innebærer umiddelbare inngrep, vil sårene i terrenget likevel på sikt gro

til og være mindre enn med kraftledninger og høye master i terrenget til evig tid. Hvis master velges må disse kamufleres med farger og mastene må være så estetiske som mulig.

Konklusjon

Vi mener primært at det bør gjøres så mye som mulig for å finne et alternativ utenfor Marka. Vi fremholder at det hviler et tungt felles ansvar på statlige og kommunale myndigheter til å finne løsninger utenfor Marka. Unntakshjemplene i markaloven må ikke benyttes på en slik måte at Marka gradvis bygges ned og utarmes, slik at denne verdien går tapt for kommende generasjoner.

For så vidt gjelder selve trafostasjonen, mener vi fortsatt at alternativ B, Liåsen øst, vil gi klart minst samlede ulemper for friluftsliv, landskap og natur i Østmarka. Denne plasseringen vil heller ikke ødelegge for den viktige friluftsparken som planlegges på Grønmo. Vi viser særlig til at alternativet innebærer mindre omfattende inngrep for å fremføre ledningsnett og at master og trafostasjon vil ruve mye mindre med en slik plassering. Ved dette alternativet vil Statnett heller ikke måtte foreta store inngrep i turområdet på Liåsen for å bygge transformatorstasjonen. Vi mener fortsatt at det vil være et stort feilgrep å gå videre med alternativ A.

Det blir svært viktig å sørge for gode avbøtende tiltak, se våre innspill lenger oppe.

Avslutningsvis viser vi igjen til Bymiljøetatens innspill til endringssøknaden av 3. mars 2021, som vi i det alt vesentlige slutter oss til.

Dokumentet er elektronisk godkjent

Med vennlig hilsen

Helga Gunnarsdóttir
Styreleder
Østmarkas Venner

Ingvild Melvær Hansen
Styreleder
NOA Oslo sør

Håkon Eide Gundersen
Daglig leder
NOA

Kopi:

Statsforvalteren i Oslo og Viken
Byrådsavdeling for miljø og samferdsel
Byrådsavdeling for byutvikling
Bymiljøetaten i Oslo kommune - friluftsliv
Oslo og Omland Friluftsråd
DNT OO
FNF Oslo